

Dienst

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMA:

Jongeren van de TikTokgeneratie

Opvoeden in een digitale wereld

Hoe ontmoeten jongeren God?

Trendrede: Kees van Ekris over lichamelijkheid

Jeugdwerk: jongeren tevoorschijn luisteren

Hoe krijg je een echt gesprek?

2|2024

Inhoud

INTRODUCTIE Mindf*ck 3

Anko Oussoren

BESCHOUWING Opvoeden in het TikTiktijdperk 4

Zingeingsproblematiek en keuzestress

Els van Dijk

INTERVIEW 'Ons lichaam vertelt hoe het leven is' 10

In gesprek met Theoloog des vaderlands Kees van Ekris

Nels Fahner

BIJBELSTUDIE Eens of één 16

Klaas van den Geest

PERSPECTIEF Hoe God jongeren ontmoet 17

Peter Sinia

COLUMN Kinderen! 24

Judith Bouma

JEUGDWERK Jongeren tevoorschijn luisteren 25

Anko Oussoren

WERKER IN DE KERK 30

UIT DE PRAKTIJK Jongeren in de kerkenraad 31

Peter Sinia

KERKPUNT 35

KERKRECHT Van opzicht en tucht naar toezicht (1) 36

Leendert Verheij

GEDICHT Curlingouders 40

Robert Roth

Foto voorpagina: Selective images

Dienst†

72e jaargang
Nummer 2, 2024

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Dienst verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Gienke Boersma-Vreugdenhil
Kees de Groot
Anko Oussoren
Derk Jan Poel
Annemarie Roth, *redactiesecretaris*
Peter Sinia, *hoofdredacteur a.i.*
Ineke Zuidhof-Oudes, *eindredacteur*

Redactiesecretariaat

Contact opnemen met de redactie kan via de website:
<https://blad-dienst.nl/>

Administratie

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnementen en adreswijzingen *schriftelijk of per e-mail* aan de administratie doorgeven.
Abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van factuur.
Abonnementprijs € 15,40 per jaar

Voor kerken is het mogelijk een blokabonnement te nemen.
De scriba ontvangt het door u aangegeven aantal exemplaren en verspreidt die exemplaren zelf in de gemeente.
Blokabonnement van 10 exemplaren € 9,50 per persoon per jaar

IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

© 2024 - uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

Basisontwerp: Theresia Koelewijn
Drukkerij: AMV + Buijten & Schipperheijn grafimedia

ISSN 0167-2401

MINDF*CK

Jongeren proberen hun leven tot een succes te maken. Vaak worden ze daarbij onbewust beïnvloed om bepaalde keuzes te maken. Keuzes die gebaseerd zijn op leugens. Daarom hebben jongeren Victors nodig die uitleggen en laten zien wat een zinvol leven is.

MINDF*CK, een tv-programma waar ik graag naar kijk. In een van de afleveringen geeft illusionist Victor Mids zijn gast Frans Bauer het gevoel dat hij gedachten kan lezen. Frans moet kijken naar Victor en drie woorden noemen. Wat blijkt, Frans noemt precies de woorden die Victor heeft opgeschreven! Frans snapt er helemaal niks van. Toch is het heel eenvoudig verklaarbaar. Frans heeft namelijk een kort filmpje gezien waarin razendsnel achter elkaar veel foto's voorbijkwamen. Zonder dat hij het doorhad kwamen de drie woorden ook voorbij. Het deed mij denken aan hoe veel jongeren vandaag leven. Jongeren denken dat ze vrij zijn en zelf keuzes maken, maar onbewust laten ze zich door van alles beïnvloeden via sociale media, games, films en series. Ze krijgen leugens mee, die op hun brein inwerken. Je moet perfect, authentiek en creatief zijn en daar ben je zelf verantwoordelijk voor. Zonder dat ze het doorhebben worden hun keuzes beïnvloed en vormt het hen als mens. Ze snappen niet waarom ze iets zeggen of doen, net als Frans bij MINDF*CK. Waarom ze bepaalde keuzes maken. Waarom ze zo vaak ongemotiveerd zijn. Waarom ze zich niet kunnen concentreren. Het mooie aan dit fragment van MINDF*CK is dat Victor uitlegt hoe het komt. Hij laat zien hoe we onbewust beïnvloed worden. Die bewustwording hebben jongeren vandaag ook nodig. Er zijn Victors nodig die uitleggen hoe ze zijn beïnvloed en met welke leugens. Er zijn Victors nodig die laten zien wat een zinvol leven is. Er zijn Victors nodig die jongeren helpen om bewuste keuzes te maken.

Met dit nummer van *Dienst* hopen we jou als lezer te stimuleren om een ander soort Victor te zijn in het leven van jongeren. Victor: de naam betekent 'overwinnaar'. Wij mogen *meer dan overwinnaars* zijn door Hem die ons heeft liefgehad. God wil richting geven aan het leven van jongeren. Het is heilzaam als zij steeds meer beseffen dat het leven een geschenk is waarin je niet perfect, authentiek of creatief hoeft te zijn. Dat God door onze zwakheid heen werkt en zijn kracht geeft, zijn gaven geeft. Dat je talenten krijgt om uit te delen aan anderen. En dat is geen illusie!

Anko Oussoren is jeugdwerker in de bron Hardinxveld-Giessendam en adviseur bij Kerkpunt.

Anko
Oussoren

Opvoeden in het TikTiktijdperk

Zingeingsproblematiek en keuzestress

In onze tijd noemt 62% van de jongeren tussen de 18 en 24 jaar zichzelf verslaafd aan hun smartphone. Dat komt vooral door apps als TikTok en Instagram. Deze bieden een bijna oneindige stroom aan video's en foto's waarmee ingespeeld wordt op de nieuwsgierigheid van gebruikers, die constant benieuwd blijven naar de volgende beelden. Door algoritmes weten de apps precies wat de gebruiker leuk vindt. Op basis daarvan worden hun steeds nieuwe beelden voorgeschoteld. Wat doet dit met jongeren?

Els van Dijk

Studenten zeggen:

'In het weekend ben ik gekluisterd aan video's van twintig seconden die nergens over gaan. Enerzijds is het tijdverspilling, anderzijds is het ook gewoon fijn om soms te weten dat je video's gaat bekijken die je sowieso leuk vindt, omdat het algoritme je goed kent.'

'TikTok heeft sowieso impact op mijn concentratievermogen. Tegenwoordig zijn er ook video's van tien minuten, maar die bekijk ik op dubbele snelheid. Ik scrol vaak breinloos om iets omhanden te hebben in bed of wanneer ik onderweg ben, maar ook als ik voor de tv zit.'

Bergen

Als je in de bergen wandelt, kan het je overkomen dat je opeens met je hoofd in de wolken loopt. Niet omdat je opgetogen bent

XOXOXO ©

over de prachtige vergezichten, maar doordat je juist bijna niets meer ziet dan alleen mist, door de letterlijke wolken waarin je loopt. Een paar jaar geleden begeleidde een socioloog een groep bergbeklimmers bij een expeditie. Hij constateerde onder andere een duidelijk verband tussen een bewolkte lucht en tevredenheid. Als er geen wolkendek was en de bergtop zichtbaar, waren de bergbeklimmers energiek en werkten ze goed samen. Maar als de top achter de grijze wolken schuilging, waren de beklimmers somber en egoïstisch. Dit beeld komt bij mij boven als ik nadenk over jongeren in de cultuur waarin wij leven. De samenleving kampt met enorme zingeingsproblematiek. Velen zijn geobsedeerd door geluk en genot, terwijl daaronder een hunkering ligt naar een zinvol bestaan. Waar zijn de wenkende vergezichten?

Velen zijn geobsedeerd door geluk en genot

Lege dozen

David Brooks beschrijft in zijn boek *De twee bergen* de vier lege dozen die jonge mensen in deze tijd overhandigd krijgen alsof het geweldige en te gekke cadeaus zijn. Zo'n beetje van het kaliber 'sinterklaassurprise'. Aan de buitenkant lijkt het heel wat, maar eigenlijk word je bij de neus genomen en sta je uiteindelijk in je hemd.

De eerste doos is de grote leegte van de **vrijheid**. De gedachte dat

het leven bedoeld is om vrij te zijn. Alles kan, alles mag en dat leidt tot geluk. Heerlijk! Je krijgt niets opgelegd, er wordt niet verteld wat je moet gaan doen. Nee, ontdek zelf wat jou geluk geeft!

Een andere doos met niets is die van de **onbegrensde mogelijkheden**. Super! Je hebt een gouden toekomst! Je kunt alles worden wat je maar wilt, als je maar je best doet. Neem gerust risico's en droom groot! Misschien wordt je daarom ook

wel de derde doos, die van de **authenticiteit** gegeven. Kijk in jezelf! Zoek je innerlijke passie. Je bent geweldig! Jij bent jij! Mooier kan het niet worden! En de meest lege doos die jongeren meekrijgen, is die van de **autonomie**. Met als boodschap: je staat er alleen voor, het is aan jou om te bepalen wat je ervan maakt in het leven. Niemand kan je namelijk vertellen wat goed of slecht is voor je. Jouw waarheid vind je op je eigen manier, door je eigen verhaal dat je over jezelf vertelt. Doe wat je leuk vindt!

Het is aan jou om te bepalen wat je ervan maakt in het leven

In het tijdperk van 'ik ben vrij om mijzelf te zijn' wordt van jongeren verwacht dat zij hun eigen carrière vinden, hun eigen sociale stam, hun eigen opvattingen, waarden, levenspartner, rolpatronen, politieke standpunten en sociale identiteit. Dit zijn de boodschappen die van hun beeldscherm afspatten.

Mag ik het een keer plat zeggen? Jongeren verzuipen daarin. Waar ze naar zoeken is richting. Bovendien is hun identiteit in deze fase van het leven nog lang niet uitgekristalliseerd. Wie kan hen inspireren en hun leven betekenis en richting geven? Dat lukt toch niemand in z'n eentje?

Doel en richting

In opvoeding en onderwijs mogen we een richting wijzen van een weg die niet begint bij jezelf, maar bij God. Zo legt Jezus in de gelijkenissen die Hij vertelt, steeds de nadruk op Gods initiatief. Of het nu het beeld is van de herder die op zoek is naar het verloren schaap, of de vrouw die een muntje zoekt: het gaat om *zijn* verlangen om ons te vinden! Dus is de vraag aan jongeren dan ook: durf je dat te geloven en daarop te vertrouwen? Of blijf je steken bij de ingewikkelde en onbegrijpelijke feiten van het leven?

'Een mens ziet op zijn grote tocht niet verder dan de eerste bocht', zegt het spreekwoord. Durf je te geloven dat Jezus in de bocht en om de bocht is? Dat Hij er altijd en overal is, en verlangt naar jou? En je meeneemt op je tocht door het leven?

We worden uitgenodigd tot een zinvol leven

Inderdaad, je redt het niet in je eentje. Jezus biedt Zich aan als Verlosser, Bevrijder en Redder. Zodat wij als antwoord daarop ons niet verloren en hopeloos hoeven te voelen, niet richtingloos of overbodig. We worden uitgenodigd tot een zinvol leven, om van betekenis te zijn. Het gaat erom hoe jongeren en wij van toegevoegde waarde kunnen zijn, vandaag, op de plaatsen waar we leven en functioneren.

Nee, de Bijbel is niet een vraagbaak met pasklare antwoorden op alle dingen die wij ingewikkeld vinden en ook niet een spoorboekje voor de volgende stap in je leven. God is de bron die antwoord geeft in het zoeken naar *het idee waarvoor je wilt leven en sterven*. En daarop mogen we elkaar bevragen. Wat zet jou in vuur en vlam?

Perspectief zien

Even terug naar de bergbeklimmers. Zolang we onze ogen gericht houden op Gods grootheid en op het perspectief dat Hij ons leven biedt, lopen we met verende tred. Maar als we blijven steken bij de kleine vierkante meter van ons eigen leven en de vele beperkingen en moeilijkheden die we daar zien, worden we misschien ook wel somber en sikkeneurig en mopperen we op elke hobbel die we moeten nemen.

Je eigen bronnen (van kracht, moed en perspectief) kunnen uitgeput raken, maar die van Jezus blijft onophoudelijk stromen en sprankelen, fris als een bergrivier. De moed die wij en onze jon-

geren in tijden van crisis nodig hebben, kunnen we niet putten uit onze lauwe en ondiepe bronnen. Dat zal nooit genoeg zijn! De moed die we nodig hebben, is de moed die rechtstreeks uit de hemel stroomt, uit de bron die nooit opdroogt en ons menselijk bevattingsvermogen ver te boven gaat.

We hebben moed nodig die rechtstreeks uit de hemel stroomt

Daarom zijn de woorden uit Jeremia 17 zo inspirerend: 'Gezegend is de man die op de HEERE vertrouwt, wiens vertrouwen de HEERE is. Hij zal zijn als een boom, die bij water geplant is en die zijn wortels laat uitlopen bij een waterloop. Hij merkt het niet als er hitte komt, zijn blad blijft groen. Een jaar van droogte deert hem niet, en hij houdt niet op vrucht te dragen.' Het gaat in dit leven niet om geluk, succes en prestaties, maar om vrucht dragen. Dát mogen we jongeren meegeven.

Daarvoor heb je een bron nodig die niet opdroogt en een perspectief dat verder reikt dan je eigen welbevinden. Want als je bij jezelf blijft steken, heb je ook geen oog voor de nood van deze wereld en voor de behoeften van degene die naast je staat.

Opvoeding

Het geloof is er om van gewone stompers zoals jij en ik, die in de ogen van deze wereld misschien wel 'losers' zijn, meer dan overwinnaars te maken. In *Onversneden christendom* schrijft C.S. Lewis daarover:

Ben je een armzalig schepsel – vergiftigd door een vreselijke opvoeding in een huis vol platvloerse jaloezie en onzinnige ruzies – buiten je wil opgezadeld met een walgelijke seksuele ontaarding – dag in, dag uit geplaagd door een minderwaardigheidscomplex, waardoor je je beste vrienden afsnauwt – wanhoop dan niet. Hij, Jezus, weet hier alles van. Je bent dan een van de armoedigen die Hij zalig noemt. Hij weet in welk een ellendig voertuig jij probeert vooruit te komen. Ga door. Doe wat je kunt. Op een dag (misschien pas in een andere wereld, maar misschien ook veel eerder) gooit Hij het op een schroothoop en geeft je iets nieuws. En misschien zal dan iedereen versteld van je staan – jijzelf niet in de laatste plaats; want je hebt een zware opleiding gehad.

Bied alternatieven voor al die dwaze denkbeelden

We mogen onze jongeren 'wegsleuren' bij de onzinnige denkbeelden van deze wereld en hen brengen bij onze Heer Jezus Christus, de koopman in oud roest, zoals dichter Gerrit Achterberg Hem omschrijft. Om te ontdekken dat we in de Ene nooit alleen zijn en in de Ene altijd thuis.

Opvoeding

Ik wil de volgende aandachtspunten meegeven voor een hoopvol leven:

1. Bied alternatieven voor al die dwaze denkbeelden die via beeldschermen aan jongeren opgedrongen worden. Laat het leven zien zoals God het bedoeld heeft en leef het voor. Dus maak als opvoeder niet dezelfde fout door bijvoorbeeld bijna te bezwijken onder agendadruk en te veel ballen in de lucht te houden. Oftewel: door geleefd te worden.
2. Laat de druk vanbuiten nooit groter worden dan het verlangen vanbinnen. Zorg dat je dagelijks Gods gedachten over het leven serieuzer neemt dan wereldse denkschema's. Het verlangen moet dus gevoed worden. Het is geweldig als jongeren aan je kunnen zien wat jou inspireert en waar dat toe leidt.
3. Creëer verbondenheid met elkaar en tussen generaties. Jongeren mogen leren wat werkelijke nabijheid is en wat die met je doet. School, kerk en gezin mogen oefenplaatsen van gemeenschap zijn waarin de verbondenheid handen en voeten krijgt. Jongeren hebben een veilige plek nodig om tot hun bestemming te komen. Als je veilig bent, durf je ook kwetsbaar te zijn.
4. Boor bij elkaar en bij jongeren het verlangen aan om van betekenis te zijn in deze wereld, om vrucht te dragen. Waardoor andere dingen dan succes en prestaties centraal komen te staan in het leven. Help jongeren ook in de concretisering van het denken hierover: welke vruchten wil jij voortbrengen?
5. Beoefen de pedagogiek van de aandacht. De ander écht zien dus. Ook in wat dwarsligt, een onmogelijkheid lijkt, waar pijn en teleurstellingen aanwezig zijn. Het is een prachtige gedachte en een geweldig voorrecht om onze Heiland te vertegenwoordigen in hoe we medemens mogen zijn. Van Jezus lezen we elke keer weer dat Hij met innerlijke ontferming bewogen is. Mooi als we zo gekend zijn door de mensen die God op ons pad brengt.

Beoefen de pedagogiek van de aandacht

Het allermooiste is dat Jezus bidt: 'Ik vraag U niet of U hen uit de wereld weg wilt nemen, maar of U hen wilt beschermen tegen hem die het kwaad zelf is. Ze horen niet bij de wereld zoals Ik niet bij de wereld hoor.'

Els van Dijk is spreker en schrijver, daarnaast heeft ze een praktijk voor begeleiding en advies.

'Ons lichaam vertelt hoe het leven is'

In gesprek met Theoloog des vaderlands Kees van Ekris

Het lichaam is in onze cultuur alomtegenwoordig. Dit onderstreept de schoonheid ervan, maar wellicht zijn er ook bedenkingen. Hoe kun je het zintuiglijke meer betrekken bij de geloofsoverdracht? Kees van Ekris sprak op 13 januari jongstleden de missionaire trendrede 2024 uit. Voor *Dienst* gaat hij in op de trend van lichamelijkheid. 'Ik heb als dominee vaak gezien hoe ouders kinderen even kroelden onder de preek.'

Nels Fahner

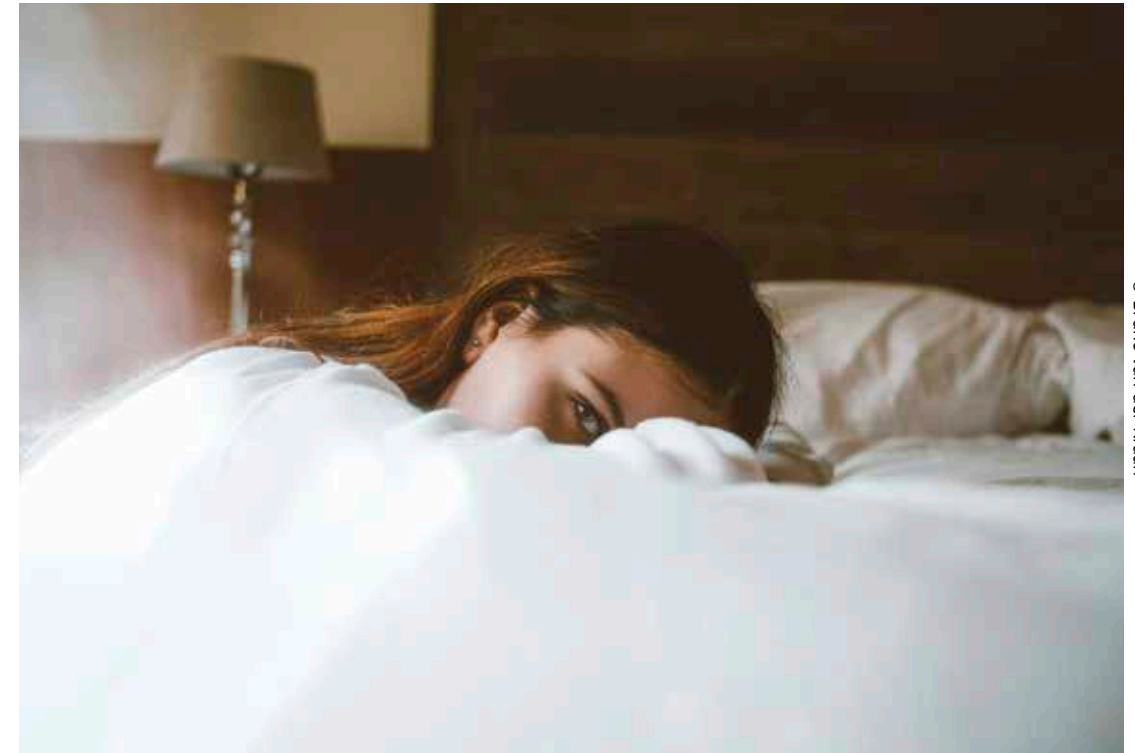
Hoe belangrijk is je lichaam om te geloven? Om God te ontmoeten?
'Dat is een moeilijke vraag. We hebben bij de podcast *Dit dus!* journaliste Daan Borrel te gast gehad. Zij heeft een boek geschreven over het vrouwelijk lichaam, onder meer ook over baren en menstruatiepijn. Kan het lichaam een kennisbron zijn van geloofsinhouden, geloofsdimensies?, vroeg ik me toen af. Ik denk dat het lichaam een vergeten bron is als het gaat om inzicht in God en mens. Het lichaam kan je inderdaad naar God duwen. Maar dat gaat niet zonder het geestelijke. Het lichaam is voor veel tijdgenoten het eerste ik geworden. Wat we voelen, is al snel waar. Hoe je je voelt en hoe je denkt over jezelf, wordt dan bepaald door je lichaam. Als je fit bent, voel je je gelukkig. Als het je niet lukt, als je je schaamt voor je lichaam, dan ben je ontevreden. Als je lichaam zo'n sensor wordt, ga je heel snel onderuit als dat hapert. Dat is een riskante onevenwichtigheid.'

Hij denkt even na. 'In onze cultuur krijgt het gezonde lichaam veel aandacht', constateert hij. 'Recent sprak ik voor een podcast met Arie Boomsma. Er stapt een imponerende vorm van gezondheid de kamer binnen als je hem ontmoet. Je voelt de kracht van een gezond lijf. De discipline die daarbij hoort, heeft goede kanten. Ik zou daar niet zuur over willen doen – disciplineren is ook in de traditie van monniken een deugd – maar ik zou het idee van lichamelijkheid als puur fysiek willen overtroeven met een groter idee over het lichaam, dat ook zorgzaamheid en zorg tot in de dood omvat. Dat is sterker dan de focus op lichamelijkheid in de meest gezonde vorm. Het boeiende is dat Arie Boomsma juist dat ook zoekt.'

'Lichamelijkheid en gebrokenheid zitten in het DNA van het lichaam van Christus, dat is de kerk', schrijf je in de trendrede. Wat bedoel je daarmee?

'Ik vind het nog steeds een schitterende uitdrukking: het lichaam van Christus. Er zitten verschillende betekenislagen in. Het is taal

.....
Ik denk dat het lichaam een vergeten bron is

© Bruno van der Kraan

van de incarnatie (menswording van God, red.): Jezus is de belichaming van God. Het is de taal van het heilig avondmaal, waarbij we eraan herinnerd worden dat God Zich aan ons blijft geven. Het is taal over de kerk. Wij zijn als kerk het lichaam van Christus. In die taal zit ook de breuk. Christus is de Gekruisigde, de Gebrokene. Als we bij het avondmaal samen aan tafel zitten, participeren we in zijn sterven en opstaan, en aan die tafel tonen we gebrokenheid. In het DNA van de kerk zit dus ook een barst.'

'Voor kinderen hoeft je dat alleen maar te onder titelen', zegt hij. 'Tijdens een avondmaalsdienst vertel ik mijn kinderen weleens wie ze zien. Kijk, zeg ik. De man van die mevrouw heeft parkinson. Hij is niet in de kerk, maar hij is in het verzorgingstehuis en zij zorgt voor hem.' Dat ondertitelen gebeurt ook op andere momenten. 'Als we in de kerk opstaan om een overleden gemeentelid te gedenken, dan hebben we het thuis nog even over die persoon. Het gaat erom dat jongeren aanvoelen: dit is echt; in deze kerk durven we de dood, de depressie en het kapotte te benoemen. Dit is een echte gemeenschap.'

Denk je dat de kerk voldoende aandacht heeft voor het zintuiglijke?

'Ik snap dat er een honger is naar esthetiek en naar het lichamelijke als de focus in de kerk lang op het rationele heeft gelegen. Maar ik zie daar ook een risico in. Ik vind het bijvoorbeeld zelf fijn om een kruis te slaan, maar mijn jongens hebben daar weinig mee. Ik vind knielen ook prachtig. Ik ben gevoelig voor expressieve

.....
In deze kerk durven we het kapotte te benoemen

gebaren, ik zou er niets tegen hebben om de Bijbel te kussen na het lezen erin. Een gebedsketting spreekt me ook aan. Maar dat is misschien ook een generatiekwestie, waarbij vijftigers en zestigers het lichamelijke herontdekken. De jongeren op de Wittenberg, de woongemeenschap waar ik deel van uitmaak, vinden het lichamelijke terug in de worshipmuziek, denk ik. Dat heeft met vrije expressie te maken, de beat die door je heen tintelt, je ADHD die even ophoudt.

Jongeren vinden het lichamelijke terug in de worshipmuziek

Ik begrijp wel dat ze het als een vorm van harmonie beleven tussen hen en God. Maar als daar geen disciplinerende bij komt, wordt het een vertekening van wat de christelijke liturgie met je wil doen. Liturgie is niet bedoeld om alles te vergeten. Voor mij is een belangrijke vraag daarbij: ben ik nog bereikbaar voor woorden, tegenspraak? Het gaat in de liturgie ook om de gedachte, de geestelijke activiteit, de inkeer. Er is een schreeuwende behoefte aan een rijke, gezonde traditie die dat allemaal integreert. Maar dat zie ik niet vaak gebeuren.'

Hoe zou dat lichamelijke meer een plek kunnen krijgen in de geloofs-overdracht?

'In ons gezin hebben we lange tijd een soort kleine liturgie gehad. Op maandag spraken we het credo hardop samen uit, op dinsdag de tien geboden, op donderdag het Onze Vader in het Indonesisch', op zondag het luthers avondgebed. Het heeft een vreemde kracht

© Ana Curcan

als je vier stemmen hardop die woorden hoort zeggen. Je zoekt elkaars ritme, de cadans. Zo kun je vormen van gedeelde expressiviteit ontwikkelen. Dat zit ook in heel bewuste, simpele rituelen. Samen naar de kerk fietsen. De koek bij de koffie. Ik heb als dominee vaak gezien hoe ouders kinderen even kroelden onder de preek. Echtparen die het moeilijk met elkaar hebben, maar elkaar even aanraken. We moeten niet doen alsof er geen lichamelijke is in de protestantse traditie.'

Ons lichaam vertelt ons iets over onze cultuur, over de machten van deze tijd. Hoe bedoel je dat?

'Het lichaam is ook de plek van allerlei kwalen. Je voelt dat het lichaam vatbaar is voor de machten van de tijd. Veel mensen lijden daar schuldeloos aan. Dat moet benoemd worden: dat je er vaak niets aan kunt doen, ook als troost. Dat de machten groter zijn dan je individueel aankunt. Bij de dokter spreken we van een aandoening, in de kerk hebben we het over een verwonding. Dat is een andere taal. Een man die leed onder werkloosheid, zei: de hele week voel ik me werkloos en nutteloos, behalve op zondag. Dan voelde hij zich kennelijk op een andere manier als mens aangesproken en erkend. Dat vond ik mooi.'

.....
Het lichaam is vatbaar voor de machten van de tijd

Maar de machten van deze tijd, wat hebben die ermee te maken?

'Die machten leven zich uit ook op ons lichaam. We worden van hot naar her gestuurd, want we moeten succesvol zijn. Dat vertellen de commercials ons. Het lichaam moet dat leveren. Dat gebeurt in idealen, in toetsen, in opvoedeisen, in schoonheidsnormen. We

© Wouter Muskee

Kees van Ekris internaliseren dat. We doen het zelf, we matten onszelf af, denken we vaak. En we voelen ons dus schuldig. Maar het is een bepaalde cultuur die dit van ons eist. Een cultuur die slachtoffers maakt.'

In je trendrede roep je gemeenteleden op om in gesprek te gaan over lichamelijke en zintuiglijkheid. Waarom is dat juist in de kerk belangrijk? 'Als je in een bepaalde beschutting en veiligheid de lichaamsverhalen van elkaar zou horen, leer je elkaar snel kennen. Dan ontstaat er een grote vertrouwelijkheid. Er zit ook een zekere roep tot God in die lichaamsverhalen, een roep om vertroosting. Ik heb vroeger als tiener stevige acne gehad. Ik weet nog hoe vreselijk ik me voelde als

ik er veel last van had en naar school moest. Een vriend van mij heeft MS en kan zichzelf steeds minder redden. In ons lichaam zitten zoveel verhalen over het leven besloten! Ik begrijp meteen wat Paulus bedoelt als hij zegt: verlos ons van ons lichaam. In de catechisatie kun je hier aandacht aan besteden door bijvoorbeeld een documentaire te kijken over boulimia. En daarna lees je sim-

pelweg een paar verhalen over Jezus, over ruimte, aanraking, herstel en gezien worden. Jezus heeft daar een scherp oog voor. Denk maar aan het verhaal van de bloedvloeiende vrouw in de menigte.' De kerk heeft een eigen manier van spreken over het lichaam, volgens Van Ekris. 'Er is in de afgelopen tijd een campagne op de radio geweest die mensen oproep om donaties te doen tegen ALS. Wij moeten daardoor telkens aan mijn schoonmoeder denken, die daaraan overleden is. In die campagne zeggen mensen die die ziekte hebben, met een stem die amper nog functioneert: 'Ik ben niet meer te redden.' Zeer aangrijpend, maar ook grievend voor ons. Als het lichaam het enige is, dan kom je dus daarop uit: ik ben niet meer te redden. In de kerk klinkt een andere stem. En wij weten – ik heb het zelf als pastor en zoon veel meegemaakt – dat in de afbraak grote geloofsmomenten kunnen plaatsvinden. Mensen die

.....
Er zit een roep tot God in die lichaamsverhalen

verhard zijn en dan een bepaalde zachtheid krijgen. Het lichaam vervalt, en de geest wordt sprekender. Kortom, er is een andere toon, een andere kleur als het gaat over ziekte en dood in de kerk.'

Genieten staat soms op gespannen voet met de protestantse cultuur van hard werken en soberheid. Hoe ga je met je kinderen in gesprek over de impliciete normen die je zelf hanteert?

'Ik denk dat kinderen oog hebben voor vreugde. Als Theoloog des vaderlands trok ik laatst een dag op met ChristenUnie-leider Mirjam Bikker, zij vertelde me over haar opa. Hij was een harde werker die naast zijn baan bij Campina op allerlei manieren maatschappelijk en kerkelijk actief was. Maar de familie herinnert hem zich als aandachtig. Hij had aandacht en interesse voor je. Op zondagmiddag werd er gewandeld – dat fysieke is een mooi aspect van de zondag. Kortom, als er vreugde is, denk ik, kunnen ouders best een drukke baan hebben. Mijn eigen vader had dat ook. Op zaterdagmorgen ging hij ook nog het oudpapier doen bij de kerk. Daarna haalde hij een visje op de markt en schonk een borrel in. Hij zei: 'Hèhè, nu heb ik weekend!', en hij pakte de krant. In dat kleine zat veel voldoening en vreugde. Ik zag dat en ik dacht: dat is geluk. Het zegt toch wat dat ik dat nooit vergeten ben? Mijn vrouw en mijn oudste zoon kijken me nu aan (het gesprek vindt digitaal plaats, red.): komt hij weer met zijn sentimentele verhaaltjes.'

Hij lacht. 'Kijk, over de hele wereld moeten de mensen hard werken. Als je daardoor zuur wordt, heb je een probleem. Als je weet dat andere dingen groter zijn – genieten van dat visje, bijvoorbeeld – dan kunnen die andere kanten daardoor worden overtroefd. Ik heb het geluk gehad met ouders die van kleine dingen konden genieten. Ik heb wel eens gehoord dat kinderen zien wat er in je ogen naar hen toe te lezen is: kritiek of vreugde. In die zin moet je je hart bewaken, dat het vreugde blijft voelen. Spiritualiteit, stilte, dat soort zaken zijn waardevol omdat ze die vreugde in stand houden. Dan kijk je anders uit je ogen.'

.....
Kinderen zien wat er in je ogen naar hen toe te lezen is

Nels Fahner is communicatiemedewerker bij de IZB.

Areopagus

Kees van Ekris is programmaleider van IZB-Areopagus, een trainingscentrum dat zich richt op de toerusting van predikanten. Met een maandelijkse nieuwsbrief: de *Company of Preachers*. Nieuw dit jaar: de 'Areopagus Mountain Trail' van 2 tot 6 september. De week van kameraadschap, bezinning en inspiratie voor predikanten en voorgangers wordt geleid door Paul Visser en Teun de Ridder (theoloog-trainers bij IZB-Areopagus). Meer informatie: www.izb.nl/agenda.

1 Kees heeft tussen 2000 en 2005 als zendeling in Indonesië gewerkt. Hij en zijn gezin voelden zich daar erg thuis.

Eens of één

'Laat onder u de gezindheid heersen die Christus Jezus had' (Filippenzen 2:5)

Klaas van den Geest

Soms denk je: wie begrijpt elkaar nog? Sommigen haken af: eens wisten we alles zo goed, nu maakt ieder z'n eigen keuzes. Geloven we nog hetzelfde? Ouders hopen dat hun kinderen in een praisekerk nog geraakt worden. Moeten we elkaar vasthouden, of juist loslaten? Gaan wij allemaal voor ons eigenbelang?

Paulus heeft het niet over het in alles met elkaar eens zijn, wel over met elkaar één zijn. Door Christus bemoedigd, verbonden met de Geest (vers 1). Het belang van de ander hoger stellen dan dat van jou. Kortom, wat hij noemt de gezindheid van Christus. Gemakkelijk gezegd, we beamen het zomaar. Toch moet je even tot je laten doordringen wat dit betekent. 'Hij die de gestalte van God had, maakte er geen aanspraak op aan God gelijk te zijn, maar deed afstand van zijn positie en nam de gestalte aan van een dienaar. Hij werd gelijk aan mensen, en als mens verschenen heeft Hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis.'

Hij werd een slaaf

Waar dienaar staat, staat slaaf. Heel letterlijk heeft Jezus dat eens uitgebeeld. 'Hij legde zijn bovenkleed af, sloeg een linnen doek om en goot water in een waskom. Hij begon de voeten van zijn leerlingen te wassen, en droogde ze af met de doek die Hij omgeslagen had.' Gedetailleerd vertelt Johannes wat de leerlingen meemaken. Midden onder de maaltijd zien ze Jezus voor hun ogen veranderen. Stap voor stap verkleedt Hij zich, tot Hij eruitziet... als een slááf! En vervolgens slavenwerk doet: de vieze voeten van zijn leerlingen wassen! Daarna zegt Hij: dit moeten jullie ook doen.

Bukken

Dat is de gezindheid van Christus: de vieze voeten van je medemens wassen. Je bukken voor de ander. Zoals Jezus deed in zijn kruisdood. Afzien van Zichzelf. In een kerk met schijnbaar onoverbrugbare verschillen is dat: jouw mening doet er even niet toe, luister eerst eens goed naar de ander, met je hart. Die jongere die in een andere wereld lijkt te leven, die oudere die niet meer positief kan blijven. Verdiep je nu eens echt in wat hem of haar beweegt, wat hun interesses zijn. En vooral ook: hun twijfels, vragen, dilemma's. Buk voor haar, was zijn voeten. Als Slaaf Jezus. En God heeft Hem de hoogste plaats gegeven! Als we samen onze knieën buigen voor Hem, als onze tong belijdt 'Jezus Christus is Heer', dan zijn we één. Verbonden in Hem.

Klaas van den Geest is predikant in de NGK

Hoe God jongeren ontmoet

Geloven in een tijd van twijfel

Met Palmpasen kwam Jezus op een ezelsveulen door de poorten Jeruzalem binnen. Na Pasen kwam Jezus bij de twijfelende Thomas binnen terwijl de deur gesloten was. Met Pinksteren waaide de heilige Geest als wind en vuur het leven van de leerlingen binnen. Maar hoe komt Jezus vandaag het leven van jonge mensen binnen? Hoe komt de heilige Geest in deze tijd hun leven binnen? Hoe ontmoet God mensen? En doet God dat in deze seculiere tijd anders dan in de eeuwen daarvoor?

In dit artikel proberen we samen te vatten wat Andrew Root daarover zegt in zijn boek over geloofsvorming in een seculiere tijd. Hij publiceerde dit Engelstalige boek *Faith formation in a secular age* in 2017. Dit boek was het eerste deel van een serie van drie boeken over kerkelijk werk in een seculiere tijd. Al eerder schreef Root over jeugdwerk in zijn boek over Bonhoeffer als jeugdwerker.

Peter Sinia

Geloof zonder handelen van God

In de introductie beschrijft Root een gesprek ter voorbereiding van een conferentie over jongeren en geloof. Op geen enkel moment in het lange gesprek wordt het geloof in verband gebracht met

Andrew Root

© Kylea Ann

Gods eigen handelen of met wat onze zichtbare werkelijkheid overstijgt. Het illustreert volgens Root hoe veel jeugdwerk deïstisch benaderd wordt: er spreekt geen geloof uit in Gods actief handelen in het leven van jongeren. Dat deïsme kenmerkt ook het geloof van veel jongeren. Roots boek leest als een pleidooi om in het jeugdwerk te geloven in Gods actief handelen in het leven van jongeren, daar ruimte voor te laten en oog voor te krijgen.

.....
**Er is geen geloof
 meer in Gods actief
 handelen**

Ik deel die overtuiging. Dat betekent voor mij bidden om actieve betrokkenheid van God bij het kerkelijk werk, en bij het Bijbellezen luisteren naar de stem van de levende God die tot ons spreekt. Ik probeer daarom in preken of in spreken over de Bijbel door te laten klinken dat God aan het woord is en ons aanspreekt. Geloof in God die actief betrokken is bij ons leven maakt mij alert op Gods regie

over het leven van alledag. En als ik die regie meen te herkennen, dan benoem ik dat in alle vrijmoedigheid, in de hoop dat anderen het ook (gaan) herkennen.

Geloven in een seculiere tijd

Root vertaalt in zijn boek de analyse van filosoof Charles Taylor naar de praktijk van het kerkelijk werk, en laat zich leiden door diens analyse van deze seculiere tijd. Taylor legt uit hoe het in het jaar 1500 vrijwel onmogelijk was om niet te geloven in God. De mens was in die tijd en cultuur als het ware poreus en stond aan alle kanten open voor een ontmoeting met God of andere bovennatuurlijke krachten. Taylor laat ook zien waarom velen in onze tijd het gemakkelijk of zelfs onvermijdelijk vinden om *niet* te geloven in God. We leven in een tijd waarin elke ervaring van God betwist of betwijfeld wordt. Zelfs door hen die zeggen te geloven! Mensen lijken zich goddelijk handelen niet meer te kunnen voorstellen. Onze tijd is niet seculier omdat er helemaal geen geloof meer is, maar omdat alle geloof betwist wordt en elk goddelijk handelen in twijfel getrokken wordt.

Root beschrijft dat laatste als een haast systematische ontkenning, die mij doet denken aan de soortgelijke twijfel in de academische theologie en andere wetenschappen. Hoe kan zulke systematische twijfel of ontkenning ooit tot zekere kennis, tot waarheid of tot een ontmoeting met God leiden? Hoe wordt een kind dat op elk antwoord reageert met een nieuwe waarom-vraag ooit wijzer? Hoe bouw je, als je anderen alleen maar wantrouwt, ooit een vertrouwensrelatie op? Dat lijkt, aldus Root, de uitdaging voor wie zich bezighoudt met geloofsvorming in een seculiere tijd. Taylors indrukwekkende analyse maakt in ieder geval inzichtelijk welke uitdaging er ligt op het gebied van geloofsvorming.

.....
**In onze tijd wordt elke
 ervaring van God
 betwijfeld**

Vooral jezelf zijn

Charles Taylor stelt ook dat onze tijd een tijd van authenticiteit is. En dat is te begrijpen. Hoe meer de mens afgesloten is voor God en het bovennatuurlijke, hoe meer de mens is teruggeworpen op zichzelf. Jeugdigheid wordt in zo'n cultuur op een voetstuk geplaatst of tot een afgod gemaakt, want jonge mensen laten zich eerder leiden door hun verlangens en begeerten en zijn het top-punt van authenticiteit. Gelovigen zetten, als kind van hun tijd, jeugdwerk en jeugdige kerken op een voetstuk. Maar in de ogen van de omringende cultuur beroven kerk en geloof mensen juist van hun authenticiteit, hun persoonlijke verlangens en begeerten. Ook geloofsvorming van jongeren staat zo gezien op gespannen voet met dat ideaal van authenticiteit. Hoewel onze tijd vol beïnvloeding is (denk aan sociale media), wordt het ideaal gecultiveerd van de jonge rebel die zich als hyperindividualist door niets en niemand iets laat voorschrijven. Is er dan nog ruimte om gevormd te worden door een gemeenschap, de traditie of door

.....
**Jeugdigheid wordt
 op een voetstuk
 geplaatst**

Geloofsvorming

wijsheid van boven en weleer? Wat aan geloof overleeft in zo'n cultuur krijgt een therapeutisch karakter. Dat betekent dat we God en religie alleen ruimte geven in ons leven als ze ons helpen ons goed te voelen. De heilige Geest mag gerust als goed gevoel binnenwaaien, maar moet niet de vrucht van zelfbeheersing willen laten groeien. Redding of verlossing is vanuit dat perspectief alleen dat wat ons helpt om authentiek te blijven of te worden. En in een cultuur waarin alleen het zichtbare telt, worden de dingen die we bezitten onze sacramenten, als expressie van dat hoogste goed van onze authenticiteit.

De analyse van onze seculiere tijd door Taylor en Root en de nadruk op authenticiteit helpen begrijpen waardoor na de Tweede Wereldoorlog evangelische en charismatische stromingen zo aan invloed wonnen. De zogenoemde heiligheidsbeweging, die zijn wortels had in het methodisme, had al langere tijd persoonlijke of authentieke religieuze ervaring hoog in het vaandel staan. Zo lieten de *Jesus freaks* zien hoe zij een gelovig alternatief zijn voor de hippies van dat moment. De geest van de tijd en de geest van de evangelische en charismatische beweging waaien wat dat betreft in dezelfde richting. Een belangrijk verschil met de tijdgeest is de morele of moralistische trek van deze bewegingen. In de jaren zestig betekende dat een andere moraal op het gebied van seks

De ontmoeting met God moet authentiek zijn

© Vince Fleming

Geloofsvorming

© René Böhrer

en drugs. Dat moralistische – ook in de zin van grote nadruk op goeddoen – is, naast het therapeutische en deïstische, de derde karaktertrek van het geloof van veel jongeren in deze seculiere tijd waar Root zich tegen verzet.

God ontmoeten door te sterven

Tegen de seculiere tijdgeest en tegen deïstisch geloof in, stuurt Root aan op geloofsvorming waarvan de ontmoeting met God het hart vormt. Vanwege deze tijdgeest onderkent Root dat die ontmoeting met God het karakter van een authentieke ervaring moet hebben, wil ze jongeren overtuigen. Tegen het eigentijdse geloof in zal die ontmoeting met God volgens Root eerder als sterven dan als therapeutisch ervaren worden. En tegen de tijdgeest in is die ontmoeting met God ook een afsterven van wat anderen als de authentieke persoonlijkheid zouden beschouwen. Maar passend in deze tijd is die ontmoeting met God wel nadrukkelijk persoonlijk van aard.

De authentieke ervaring van ontmoeting met God die jongeren in onze tijd tot geloof kan brengen zal de vorm hebben van doodservaringen, zo legt Root uit.

Deze op het eerste gehoor wonderlijke kijk op geloofsvorming van jongeren weet Root bij het verder lezen aannemelijk te maken. Zorgvuldig lezen doet beseffen dat een aantal Bijbelse thema's in

Jezus ontmoette de twijfelende Thomas toen zijn deur nog dichtzat

Roots begrip van doodservaringen samenkomen. Ik noem er vier:

- Geloven is ten diepste met Christus sterven en met Hem opstaan; een eenwording als langdurige ontmoeting met Christus. De doodservaring is dus het afsterven van de oude zondige mens.
- Geloven is ook als nieuwgeboren mens Jezus volgen zoals Hij in Filippenzen 2 bezongen wordt. In die daar bezongen vernedering toont Christus het persoonlijk karakter van God. De doodservaring is dus ook navolging in die bereidheid de ander hoger te achten en zelf de minste te willen zijn.
- Geloven houdt ook in, het geloof van jongeren vormen, vertrouwend op God die door onze zwakheid heen werkt. De doodservaring is dan niet alleen wat de boodschap, maar ook wat de aanpak betreft geloven in de kracht van het kruis.
- Geloven is ook in onze dienst aan God en de ander bereid zijn te lijden met en omwille van Christus. De doodservaring die jongeren in hun geloof vormt is dus ook die van de werker in de kerk die haar of zijn leven investeert in en waagt voor die jongeren.

Ervaren hoe twijfel afsterft

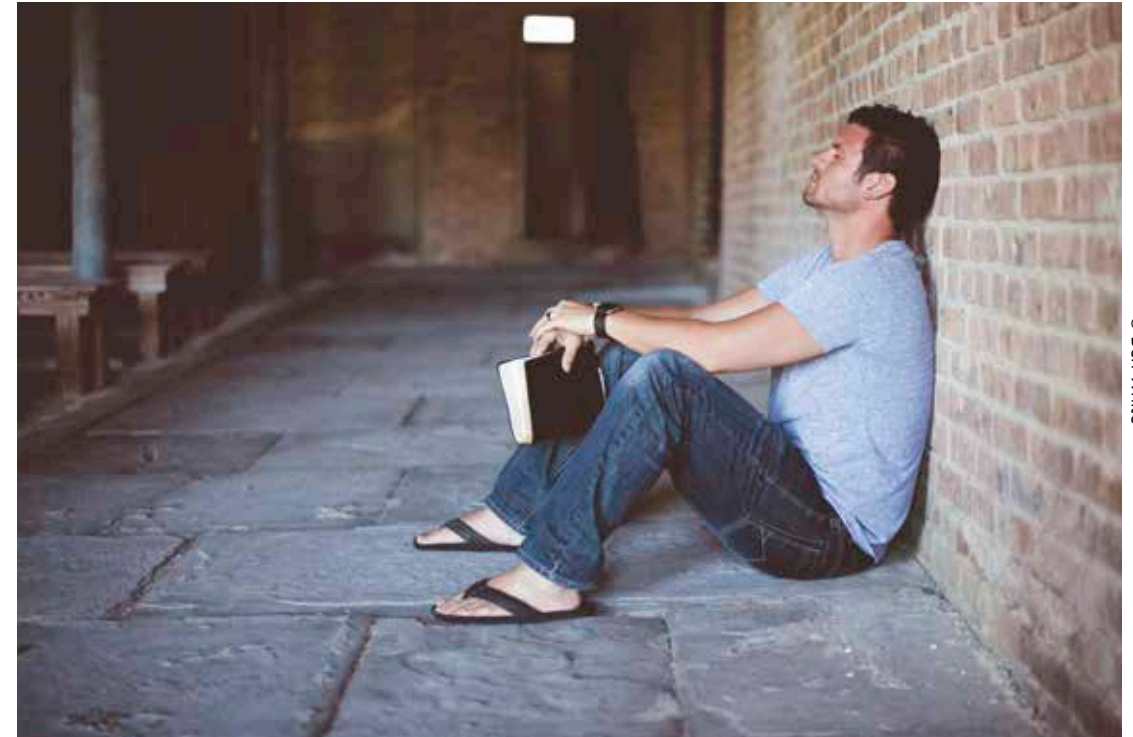
Evenals Root werk ik graag aan de vorming van het geloof van jongeren dat anders is dan het veelvoorkomende moralistische en therapeutische deïsme. Tegenover het moralisme stelt Root het persoonlijke, tegenover het therapeutische het kruis, tegenover het deïsme het geloof in een actief handelend God die ons ontmoet en door sterven en opstanding heen in ons leeft.

Root benadrukt terecht dat ook een diep doorleefde ervaring van de ontmoeting met God door ons als kinderen van onze seculiere tijd vervolgens betwijfeld zal worden. Hij omarmt die twijfel als onderdeel van die zwakte waar God doorheen kan werken.

Twijfel kan ook afsterven

Als ik Root goed begrijp is zelfs het telkens een beetje afsterven van geloof door twijfel een doodservaring die ons terugwerpt op God. Ik herken de hardnekkigheid van twijfel. En ik ben blij dat Jezus de twijfelende Thomas ontmoette toen zijn deur nog dichtzat. Maar ik mis bij Root het nadrukkelijk perspectief dat ook twijfel kan afsterven. Ik gun jongeren het stellen van vragen die hen verder helpen in het geloof. Ik gun hun ook die twijfel die helpt om niet elke geest te vertrouwen, maar te onderzoeken of een geest van God komt. Tegelijk gun ik jongeren dat zij net als Thomas in de ontmoeting met Jezus ervaren hoe geloof de plaats inneemt van de eerdere twijfel.

Root laat voor mijn gevoel een heleboel manieren waarop God jonge en oude mensen ontmoet onderbelicht. Ik geloof en ervaar hoe God ons leven binnenkomt door het laten klinken van zijn Woord in onderwijs en prediking. We mogen de eenwording met Christus in zijn dood en opstanding in doop en avondmaal leren ervaren. Root noemt even de muziek, maar laat onderbelicht hoe God ons gebed en onze aanbidding gebruikt om de hemel met de aarde

te verbinden. Een hyperindividualist onderschat waarschijnlijk hoe God ons juist ontmoet in de samenkomst van de gemeente, maar dat maakt het niet minder waar. Root benoemt terecht hoe dit soort traditionele openingen naar God voor de seculiere mens als het ware geblokkeerd zijn. Maar dan troost ik mij met de gedachte dat Jezus Thomas ontmoet ondanks diens gesloten deur. Root benadrukt terecht de ontmoeting met God in nederigheid. Wat dat betreft is er niets nieuws onder de zon. God ontmoet ons niet met geweld, maar door de kracht van zijn Geest die binnenwaait. Net als ooit met Palmpasen, toen Jezus op een ezelsveulen door de poorten Jeruzalem binnenkwam, komt Jezus ons leven binnen in alle nederigheid.

Een hyperindividualist onderschat de samenkomst

Peter Sinia is predikant van de Proosdijkerk in Ede.

Noten

- 1 Andrew Root, *Faith Formation in a Secular Age. Responding to the Church's Obsession with Youthfulness*. Baker Academic, 2017. Anko Oussoren recenseerde dit boek enkele jaren geleden in dit blad in zijn artikel De uitdaging van geloofsvorming (Dienst 2019-03).
- 2 Andrew Root, *Bonhoeffer as Youth Worker. A Theological Vision for Discipleship and Life Together*. Baker Academic, 2014.
- 3 Het deïsme ziet God als 'horlogemaker': Hij is de Schepper van de wereld, maar grijpt daarna niet meer in.

Kinderen!

Judith
Bouma

Nederland doet, NL voor elkaar, Nederland zou Nederland niet zijn zonder alle vrijwilligers. Ik vind dat ik ook mijn steentje moet bijdragen. Daarom sluit ik aan bij alles wat mijn kinderen doen. Als er een feest is op school bak ik pannenkoeken, ik zit met een clipboard en een oranje hesje langs de weg tijdens het verkeers-examen, op zaterdag sta ik in de voetbalkantine... Maar in de kerk heb ik tot voor kort geen vrijwilligerswerk gedaan, want de kerk was mijn werk.

In onze gemeente zijn vier kindernevendienstgroepen en een oppasdienst. Veel ouders die hier gebruik van maken, helpen ook mee. Nu ik nog maar om de zondag in de PI hoef voor te gaan, meende ik dat ik niet achter kon blijven. Hoe moeilijk kan het zijn, dacht ik heel naïef. Als je op zondag voor een groep van tachtig gedetineerden kunt staan, kun je toch ook vijftien eersteklassers aan?

Ik werd 'aangenomen' als derde leiding. Ik had geen bijzondere taak, hoefde niets voor te bereiden of te doen tijdens de kindernevendienst. Hooguit moest ik zorgen dat de andere twee redelijk rustig hun verhaal konden vertellen, of het werkje of spelletje uitleggen. Daar hadden natuurlijk de alarmbellen al af moeten gaan. Er was een derde leiding nodig! Maar ik was allang blij dat er niets van me verwacht werd. Nietsvermoedend volgde ik de huppelen-de kindjes door de grote klapdeuren.

Tijdens het vormen van de kring ging het al mis. Eén kindje wilde alleen onder een tafel zitten. Een ander had de oncontroleerbare behoefte om regelmatig kort te schreeuwen, en weer eentje probeerde steeds te ontsnappen om buiten te gaan spelen. Een halfuur lang probeerde ik van alles, rende achter kinderen aan, deed spelletjes, las boekjes voor, ik werd aan mijn haar getrokken, uitgescholden, kortom, behoorlijk uitgedaagd. Ik ging kapot en gedesilluseerd naar huis. Werken met kinderen doe je er niet even bij. Dat is een vak apart. Ik hoefde misschien niets voor te bereiden, maar als ik iets wilde bijdragen was er toch echt werk aan de winkel. Ik ging in de leer bij de ervaren leiding, en praatte met de ouders om te leren wat hun kinderen nodig hadden.

Toen ik in de bajes ging werken, moest ik ook heel anders gaan werken en preken. Ik heb me moeten aanpassen aan mijn omgeving. Inmiddels durf ik ook een verhaal te vertellen aan de kinderen. Ik doe dat zoals ik dat vroeger als kind al deed. Op mijn knieën op de grond, met poppetjes en speelgoed, als een kind tussen de kinderen. Voor de Jood een Jood, voor de Griek een Griek.

Judith Bouma is als justitiepredikant verbonden aan de NGK Zeist.

Jongeren tevoorschijn luisteren

Hoe krijg je een echt gesprek met jongeren?

Een goed gesprek voeren met jongeren kan lastig zijn. Sommige jongeren ken je al jaren. Toch kun je het gevoel hebben dat gesprekken aan de oppervlakte blijven. Je komt er niet achter wat hen écht bezighoudt. Hoe komt dit, en wat kun je eraan doen? Hoe kom je op dieper niveau met hen in gesprek? In dit artikel geef ik een aantal handvatten die je kunnen helpen in het gesprek met jongeren.

Iemand zei eens tegen mij: volgens mij zijn jongeren wezens van een andere planeet. Hij vond het lastig om met hen in gesprek te komen. Misschien herken je daar wel iets van. Toch denk ik dat er vaak een mythe hangt rondom het gesprek met jongeren. Het is natuurlijk dat het contact met de ene jongere gemakkelijker gaat dan met de andere. Meestal heb je beter contact met iemand die je goed kunt begrijpen, die je sympathiek vindt. Als je dezelfde sport beoefent of hobby's deelt. Bij andere jongeren, bij wie dat niet zo is, zul je iets meer moeite moeten doen. En het kan dat er echt geen klik is en dat die er ook niet komt. Accepteer dat. Soms liggen mensen elkaar nu eenmaal niet en dan is het goed als jij niet de enige volwassene bent in het leven van een jongere.

Anko
Oussoren

Verrassende vragen

Je zou zomaar gaan denken dat je je anders moet gedragen. Dat je populaire taal moet gebruiken of (hopelijk geen flauwe) grappen maken. En zeker, ze houden van een geintje. Het kan helpen om een gesprek te starten. Maar jongeren komen echt niet van een

© Will Stewart

*Jongeren
lijken van
een andere
planeet te
komen*

andere planeet. Je hoeft geen populaire taal te gebruiken. Wat wel helpt is creatieve en concrete vragen stellen. Je kunt op een speelse manier prikkelen (zeker in groepsverband) door of-ofvragen, zoals: 'Nooit meer friet of nooit meer pizza?' 'Altijd natte sokken of elke dag een frikandel speciaal als ontbijt?' Deze vragen zijn leuk en daardoor kun je jongeren beter leren kennen.

Ook het stellen van concrete vragen kan helpend zijn in het gesprek. Je stuurt jongeren daarmee om echt na te denken over een antwoord, een standaardantwoord volstaat niet. Het antwoord op een concrete vraag kan aanleiding geven om daar dan ook weer op door te vragen. Op de vraag: 'Hoe vond je het kamp?', antwoorden de meeste jongeren waarschijnlijk met zoiets als 'Leuk.' Een concretere vraag is dan: 'Wat vond je het leukste van het kampweekend?' of: 'Wie heeft je tijdens dit weekend verrast?' Vraag na een kerkdienst niet: 'Wat vond je van de preek?', maar bijvoorbeeld:

'Wat vond je mooi in de dienst?' of: 'Waar haakte jij af in de preek?' Stel vragen die uitnodigen tot een gesprek. Vragen die uitnodigen om door te praten.

.....
**Jongeren komen echt
niet van een andere
planeet**

Geïnteresseerd

Dit betekent dus dat je oprecht geïnteresseerd moet zijn. Niet dat je het belangrijk vindt om aandacht aan jongeren te geven. Nee, je bent geïnteresseerd in hun leven. Wat zich daarin afspeelt en wat ze daarvan vinden. Je wilt weten wat zij belangrijk en interessant vinden. We vragen aan anderen zomaar: 'Hoe gaat het?' zonder dat we echt een antwoord verwachten. Dat zorgt ervoor dat deze vraag steeds minder uitnodigt tot een gesprek. Maar jongeren merken het als je echt geïnteresseerd bent. Door oprechte aandacht kun je jongeren tevoorschijn luisteren. Jongeren willen voelen dat ze aanvaard en gerespecteerd worden. Ze willen gezien worden en serieus worden genomen. Ze moeten ruimte ervaren. Ruimte voor het delen van hun verhaal. Ruimte voor twijfels, zonder angst voor veroordeling of onbegrip. Ruimte voor een eigen mening, ook al is die totaal anders dan die van jou. Luister, voor je zelf van alles gaat zeggen. Je hoeft echt niet bang te zijn dat er dan geen gelegenheid is om

te zeggen wat jij vindt; de ervaring leert dat in gesprekken met jongeren die ruimte meestal vanzelf ontstaat.

Tijd

Je kunt alleen echt geïnteresseerd zijn als je ook tijd vrijmaakt voor een gesprek met meer diepgang. Juist in een tijd waarin iedereen het druk heeft, is het waardevol als je tijd vrijmaakt om echt te luisteren naar jongeren. Dat klinkt als een cliché, maar mijn ervaring is dat dit echt ingewikkeld is. Misschien zit je hoofd wel vol met allerlei andere dingen. Of moet je eigenlijk nog dringend iets doen. Vraag je af of je daadwerkelijk voldoende tijd uittrekt voor een echte ontmoeting tijdens de contactmomenten die je hebt met jongeren.

Misschien is jullie programma voor het jeugdwerk te vol. Dan is het belangrijk om momenten te creëren waarin je echt met jongeren in gesprek kunt gaan. Bouw pauzes in en maak gebruik van de momenten waarop je in gesprek kunt gaan. Dit kan binnen het programma zijn, als er gespreksvragen worden gesteld, maar ook tijdens de momenten daaromheen. Dus als er tijd is om samen wat te eten of te drinken, ga dan niet alvast opruimen, maar néém die tijd. Wellicht is het nodig om er zelfs wat meer tijd voor in te plannen. Of vraag steeds een aantal jongeren om te helpen met bijvoorbeeld de afwas. Ook op kamp gaan biedt enorm veel mogelijkheden, want zowel de jongeren als jijzelf zijn er dan echt even uit.

Gespreksdoel

Het is belangrijk dat het vóórdat je een gesprek aangaat duidelijk is waarom je een jongere wilt spreken. Wees eerlijk en duidelijk over je bedoelingen en benader iemand niet met een verborgen agenda. Je kunt als doel hebben om de jongere te leren kennen. Vraag dan naar studie, werk, hobby's en wie zijn of haar vriend(inn)en zijn. Zeker als het om een eerste gesprek gaat is dit belangrijk. Je mag daarbij jezelf voorstellen. Zeg alleen niet te veel over jezelf. Je probeert immers de jongere te leren kennen. Jongeren vinden het vaak leuk om iets te vertellen over hun hobby's en met wie ze omgaan. Blijf dan wel eerlijk als je geen idee hebt waar ze het over hebben. Jongeren verwachten echt niet dat je alles begrijpt. Juist vragen stellen zorgt dan voor verbondenheid. We mogen naar jongeren luisteren, met hen onderzoeken wat hen ten diepste beweegt. Het is mooi als het gesprek iets natuurlijk heeft, van beide kanten. Als je uit elkaar gaat en de jongere of jij denkt: 'Awkward!' (ongemakkelijk), dan is er iets niet goed gegaan.

.....
**Jongeren merken
het als je echt
geïnteresseerd bent**

Afleidingsfactoren

Als je echt in gesprek wilt zijn en blijven is het belangrijk om inzicht te hebben in factoren die je kunnen afleiden. Je kunt je laten afleiden door gedragingen of krachttermen die je als storend of kwetsend ervaart. Maar ook door hoe iemand eruitziet of door zijn/haar lichaamsgeur. Ook wat een jongere deelt kan iets oproepen. Het kan gaan om een persoonlijke ervaring van jezelf, waarvan de jongere

geen weet heeft. Wees je bewust van wat je raakt, dit heeft invloed op het gesprek. Je hebt tijd nodig om dat te verwerken. Wees ook hierover eerlijk in het gesprek. Zeg gerust: 'Sorry, ik was even afgeleid. Wat zei je precies?' Maar soms kan het ook helpend zijn om te delen waardoor je afgeleid werd. Jongeren kunnen het prima hebben als je vertelt wat hun woorden of gedrag bij jou oproepen, zolang het voor hen niet kwetsend is en ze redelijk zelfbewust zijn. Sterker nog, het kan het gesprek verdiepen als je daarbij iets persoonlijks deelt. Toch kan het ook lastig zijn om te delen als je emotioneel geraakt wordt of als je boosheid voelt opkomen. Maar ook dan is het goed om te delen wat je raakt. In een gesprek zeg ik dan weleens: 'Wat je nu zegt, dat raakt me wel, of irriteert me.'

Als het dus niet lukt om de diepte in te gaan, dan kan dit een spiegel voor je zijn. Misschien ervaar je zelf een drempel om met een jongere in gesprek te gaan over een bepaald onderwerp? Bijvoorbeeld over God of Jezus? Vind je het moeilijk om persoonlijke vragen te stellen of iets van jezelf te delen? Het is belangrijk dat je erachter komt waar die schroom vandaan komt en of die realistisch is. Zorg dat jij weet waardoor je je laat afleiden.

Destructief gedrag

Een collega-jeugdwerker zei eens tegen mij: 'Iedere jongere heeft recht op zijn eigen jeugdtrauma.' Hij bedoelde daarmee dat iedereen in zijn jeugd wel iets heeft meegemaakt dat – ook jaren later – een vervelend gevoel kan oproepen. Als jongeren een probleem hebben, kan dat zich uiten in destructief gedrag. Bijvoorbeeld door roken, drinken, eetgedrag, drugs, terugtrekken, vandalisme of asociaal rijgedrag. Het is erg belangrijk hoe jij kijkt en reageert als een jongere zijn of haar problemen of destructieve gedrag zichtbaar maakt of deelt. Het is belangrijk dat je hun gevoelens erkent. Bijvoorbeeld met de reactie: 'Je voelt je schuldig omdat je ouders zijn gescheiden', of: 'Jij voelt je buitengesloten als je eerder thuis moet zijn dan je vrienden.' Op deze manier geef je aan dat je het probleem erkent.

Tegelijk blijf je neutraal en geef je een gevoelsreflectie, waarbij de jongere wordt uitgenodigd om eerlijk naar zichzelf te kijken. Je kunt vervolgens doorvragen naar oplossingen die ze zelf al bedacht hebben of naar manieren waarop ze met hun probleem kunnen omgaan.

Geloofsverhaal

Tot slot wil ik nog één ding aanstippen. Je hoopt in het jeugdwerk natuurlijk een geloofsgesprek te voeren met jongeren. Ik heb gemerkt dat het belangrijk is om voor jezelf helder te hebben wat jij zelf gelooft. Vragen die daarbij kunnen helpen: wie is God voor jou? Wie is Jezus voor jou en kun je vertellen hoe Jezus heilzaam is (geweest) in jouw leven? Welke ontwikkeling heb je daarin door-gemaakt?

Iedereen heeft zijn verhaal over en met God. Jij mag op zoek gaan naar hoe jouw verhaal met God raakt aan het verhaal van God met jongeren. Als jeugd Leider moet ik daarom voldoende tijd besteden

.....
**Waar komt jouw
schroom vandaan?**

© Tero Vesalainen

Voor welke
vragen staan
jongeren in
deze tijd?

en aandacht geven aan mijn relatie met God en zorg dragen voor persoonlijke geloofsverdieping.

Bijna twintig jaar geleden las ik het boek *The art of connecting. Jij, Jezus en je vrienden* door Roy Crowne & Bill Muir, en wat ik daar-in las gaat al jaren mee. Ik mag op een ontspannen manier in gesprek gaan. God wil mensen, ook jongeren, terugbrengen in een relatie met Hem. Ik mag daarin iets betekenen. Jij ook! Wat we mogen doen is meelopen. Bidden, vertrouwen dat God zijn verhaal zal openbaren. Mijn ervaring leert dat je vooral in je houding mag laten zien wat je gelooft. En als jongeren ouder worden, dan ontstaat er steeds meer ruimte voor een gesprek op hartsniveau.

.....
**God wil jongeren
terugbrengen in een
relatie met Hem**

Er zou veel meer te zeggen zijn, maar hopelijk kunnen deze handvatten je helpen om in gesprek te zijn met jongeren. Ik hoop dat je verlangt naar échte ontmoetingen. Ontmoetingen die niet aan de oppervlakte blijven steken. Dat je met jongeren de diepte opzoekt. Want als dat gebeurt, dan verrijkt dat je leven.

Anko Oussoren is jeugdwerker in de bron in Hardinxveld-Giessendam (NGK) en adviseur bij Kerkpunt.

In relatie

Verbonden met Jezus, de stad en elkaar. Dat is waar mijn geloofsgemeenschap, 'Geloof in IJsselstein', voor staat. Sinds een klein halfjaar maak ik deel uit van het kernteam, een kleine groep van vijf personen die verantwoordelijk is voor het leidinggeven aan onze geloofsgemeenschap. Wij proberen praktisch gestalte te geven aan de verbinding met Jezus, de stad en elkaar.

Geloof in IJsselstein vormt geen 'standaardkerk', voor zover die ergens bestaat. Enkele jaren geleden besloot een aantal IJsselsteinse gezinnen, die tot dan toe gewend waren in Nieuwegein een kerk te bezoeken, voortaan in IJsselstein samen te komen. Het plaatselijke schoolgebouw bleek een geschikte locatie.

Al snel groeide de groep. Mensen van diverse achtergrond wisten de weg te vinden naar Geloof in IJsselstein. Die diversiteit is een grote rijkdom! Tegelijk is het ook die diversiteit die soms complex kan zijn. In ons kernteam komen regelmatig vragen op tafel als: mogen vrouwen leidinggeven? Welke plek nemen homoseksuele broers en zussen in in onze gemeenschap?

Hoewel wij als kernteam verantwoordelijk zijn om leiding te geven aan Geloof in IJsselstein, wordt de gemeenschap in dergelijke vragen betrokken. Momenteel werk ik, met een klein team, aan een gemeenschapsbreed project over de positie van kinderen bij het avondmaal. We voeren kwetsbare en open gesprekken, die soms moeilijk zijn maar ook buitengewoon waardevol. In onze visie staat: 'Er zijn ook punten van verschil tussen christenen. Zolang dat niet de kern van ons geloof raakt, is daarover verschil van inzicht mogelijk in onze gemeenschap.' Soms betekent dit dat we geen duidelijke positie innemen. Zo is er ruimte voor zowel het dopen als het opdragen van pasgeboren kinderen.

Bekend is wellicht de trits 'believe, belong and behave'. Het gevaar in kerken is nog weleens dat de volgorde is: 'behave, believe, belong'. De ander moet doen als wij, dan kan hij gaan geloven als wij en bij ons horen. In navolging van Jezus proberen wij bij Geloof in IJsselstein 'belong' voorop te zetten. Jezus zocht de ontmoeting met de ander, juist met mensen die ver van de gevestigde religie af stonden. Wij proberen dit bijvoorbeeld vorm te geven tijdens de 'zondag voor de stad', elke eerste zondag van de maand. We doen dan activiteiten die gericht zijn op ons stadje, om mensen te dienen en te ontmoeten.

Vanuit die basis van relatie kunnen mensen God leren kennen: 'believe'. Pas daarna krijgt de levensheiliging, 'behave', gestalte. En ook dat schuwen we niet. In de komende maanden gaan onze samenkomsten bijvoorbeeld over geld, seks en macht. Daarmee is de geloofsgemeenschap een oefenplaats voor de doorgewinterde christen, maar hopelijk ook een warme plek voor de niet-christelijke IJsselsteiner.

Neline Schipper is communicatiemedewerker bij MissieNederland en lid van het leidersteam van Geloof in IJsselstein.

Jongeren in de kerkenraad

Participatie als jeugdouderling of synodelid

Wij geloven dat Gods kerk uit verschillende generaties bestaat. Maar betekent dat dan niet dat de ouderen de jongeren meer ruimte zouden moeten gunnen om actief betrokken te zijn bij het werk in de kerk? Niet alleen in het jongerenwerk, maar ook algemener: bij het kerkenraadswork en synodewerk. Op verschillende plekken worden in de Nederlandse Gereformeerde Kerken initiatieven ondernomen om jongeren en jongvolwassenen volwaardig te laten participeren in het kerkelijk leven. In dit artikel beschrijven we kort drie voorbeelden.

Het lijkt in de lucht te hangen. In de ene gemeente wordt een jeugdraad opgericht, in een andere gemeente zijn junior-jeugdouderlingen bevestigd en in nog weer een andere gemeente is een jong gemeentelid gewoon als volwaardig kerkenraadslid bevestigd. Op de NGK-synode van Deventer 2023 waren voor het eerst jongvolwassen adviseurs aanwezig. Meer dan eens blijkt het boek *Growing Young* of de Nederlandse bewerking *Samen jong* tot zulke stappen geïnspireerd te hebben. Maar het ideaal om jongeren hoger op de zogeheten participatieladder te krijgen leeft al langer en is breder dan het bovengeschetste.

Peter Sinia

De jeugdraad van De Proosdij

In de NGK Ede - De Proosdij wordt op dit moment een jeugdraad opgericht. Op een kerkenraadsweekend rond het boek *Samen jong* ontstond het idee om de jeugd van de kerk op deze manier ook invloed te geven op wat er in De Proosdij plaatsvindt. De bereidwilligheid bij de jeugd om in de jeugdraad te stappen bleek zo groot, dat een aantal van hen, zoals de zestienjarige Anna-Sophia, al 'ja' had gezegd nog voordat de jeugdraad goed en wel opgericht was. Anna-Sophia heeft kortgeleden belijdenis van het geloof gedaan, maar dat is geen voorwaarde voor deelname in de jeugdraad. Toen de jeugdwerker Anna-Sophia vroeg, las ze juist het boek *Do Hard Things* van Alex en Brett Harris. Ze voelde zich door het boek uitgedaagd om als tiener actief te worden in de kerk. 'En', voegt ze eraan toe, 'je moet soms uit je comfortzone stappen.'

De spelregels voor de jeugdraad zijn voorlopig nog heel basaal. De jeugdraad zal uit maximaal acht leden bestaan. Het cluster jeugdwerk draagt zorg voor het stimuleren, het coachen, de bezetting en de ondersteuning van de jeugdraad. De jeugdraad kan elk

Voor het eerst waren jongvolwassenen op de synode

Anna-Sophia
met haar
jeugdwerker
in de Franse
Alpen

onderwerp aandragen waarvan hij denkt dat het van belang is voor de kerk. Dat hoeft niet alleen de jeugd zelf te betreffen. De kerkenraad geeft vooraf bij ieder onderwerp aan of hij ruimte ziet voor meedenken, meedoen of meebeslissen door de jeugd. De kerkenraad kan ook de jeugdraad om advies vragen. Kerkenraad en jeugdraad streven ernaar om over de onderwerpen consensus te bereiken.

Junior-jeugdouders in De Ontmoeting

Het *Nederlands Dagblad* berichtte in januari al over de junior-jeugdouders in de NGK van Barneveld-Voorthuizen. De negentienjarige Lieke Kieft en de twintigjarige Jarik van Beek zijn afgelopen najaar tot junior-jeugdouders van De Ontmoeting bevestigd. Heel uiteenlopende zaken leidden tot het besluit om deze junior-jeugdouders een plek in de kerkenraad te geven. Aan de ene kant weet De Ontmoeting zich gezegend met veel jeugd; van de ruim negenhonderd leden is ongeveer de helft onder de achttien. Aan de andere kant was er zorg over het afhaken van jongeren; een zorg die rondom de coronapandemie nog groter werd. Aan de ene kant was het boek *Samen jong* belangrijk voor de ontwikkeling

.....
**Je moet soms uit je
comfortzone stappen**

van een visie op het inschakelen van jongeren in de kerk. Aan de andere kant was er de praktische aanleiding van een vacature die ontstond na het uitdienen van de termijn door de vorige jeugdouders.

Die beschrijving van de 'rationele' achtergrond van het besluit is helemaal waar, 'maar het is Gods werk', benadrukt jeugdouders Henk-Jan Dorland. In het nadenken heeft de kerk zich al biddend en denkend willen laten leiden door Gods plan voor de kerk. En in de ontwikkeling en uitvoering van het idee hebben ze vervolgens zijn leiding ervaren. 'Het idee kwam van de Heer', aldus Henk-Jan. En ook in het vinden van geschikte kandidaten die bereid waren de rol op zich te nemen, werd Gods zegen ervaren. 'Hij voorziet', beklemtoont Henk-Jan. Voor zover bekend is dit de eerste NGK met junior-jeugdouders. 'Maar', zegt Henk-Jan Dorland, 'het is niet vernieuwend dat we jongeren zien, dat deden we altijd al, maar we kijken anders naar jongeren. Wij hebben onze waarden, zij hebben hun waarden. En we staan daarvoor open.'

Opvallend is dat de wijze van verkiezing van de junior-jeugdouders vrij klassiek verlopen is. De gemeenteleden mochten namen indienen van jonge belijdende leden die zij geschikt achtten voor deze ambtelijke rol. Op die manier kwamen Jarik en Lieke in beeld. In het proces ervoeren beiden het vertrouwen van de gemeente en de leiding van God. 'Kennelijk vonden mensen het bij mij passen', vertelt Lieke in het ND. 'Het voelt als een plan dat God met mij heeft', voegt Jarik toe. Beiden waren dan ook bereid om de rol van junior-jeugdouders op zich te nemen. Inmiddels zijn de junior-jeugdouders begonnen om in de groepen van jongeren op te halen wat er leeft onder de andere jeugd en wat de kerkenraad daar volgens de jongeren in kan betekenen.

Jongvolwassen adviseurs op de synode

De groep die de regie had over het fusieproces van de Gkv en NGK deed al de suggestie dat toekomstige NGK-synodes wellicht jongeren als adviseur zouden kunnen betrekken bij de vergaderingen. De CRC, onze Noord-Amerikaanse zusterkerk, kent al jaren adviseurs die groepen vertegenwoordigen die anders ondervertegenwoordigd zouden zijn op de synode. Naast de adviseurs van de theologische faculteit waren zo vrouwen, etnische minderheden en jongeren als adviseurs op CRC-synodes aanwezig. De eerste NGK-synode van Deventer heeft het idee meteen opgepakt. Als proef was bij de behandeling van het onderwerp 'de belijdende kerk' een zestal jongvolwassen adviseurs aanwezig.

Linda Budding vertelt dat ze positief reageerde op de oproep voor deze rol in de jongvolwassenengroep van haar kerk, 'omdat er niemand anders was en ik niet goed nee kan zeggen!'. Hoewel Linda met weinig verwachtingen begon, werd ze al snel enthousiast en is ze nu 'echt blij dat ik geweest ben'. Eerst keek Linda op tegen

.....
**Er was zorg over het
afhaken van jongeren**

.....
**Het voelt als een plan
dat God met mij heeft**

Linda
achter haar
computer

het lezen van het stevige synoderapport van de Commissie Belijdende kerk. Maar het bleek zo interessant, dat ze haar predikant de suggestie appte om eens over deze zaken te preken. Ze vond het leuk om kritisch te mogen meedenken in een sfeer die uitnodigde om je ook uit te spreken. De studentenvereniging bleek een goede voorbereiding op de wijze van vergaderen op de synode. Dat ook de competenties van jongvolwassenen serieus werden genomen,

bleek toen Linda een amendement voorstelde. De commissie nam het amendement namelijk gelijk over. Terugkijkend constateert Linda over het kerkverband en de synode: 'Er zit leven in!' En ze beaamt wat *Growing Young* en *Samen jong* als resultaat noemen van participatie door jongeren: 'Alles waar je actief deelneemt, wordt je meer eigen.' Terugkijkend naar de oproep in de

appgroep en haar eigen aarzelingen adviseert ze om als kerken in de toekomst nog beter na te denken over hoe je jongeren warm krijgt om adviseur van de synode te worden. Linda is in ieder geval al enthousiast: 'Ik zou gerust nog een keer gaan.'

Peter Sinia is predikant van de Proosdijkerk in Ede.

.....
**Ze vond het leuk om
kritisch te mogen
meenken**

Jouw huis, Gods thuis

Ouders hebben de meeste invloed op de geloofsontwikkeling van kinderen en tieners, en als kerk mag je hen daarin inspireren en ondersteunen. Met het materiaal van 'Jouw huis, Gods thuis' bied je als kerk ouders inspiratie en praktische handvatten voor geloven achter de voordeur. Het materiaal helpt kerken om ouders toe te rusten en op een laagdrempelige manier positieve ervaringen te laten opdoen met geloofsopvoeding.

.....
**We vonden
het filmpje
herkenbaar en
aansluiten bij de
werkelijkheid
van elke dag**

Praktische informatie

Deze cursus is er in drie varianten:

1. Ouders van kinderen van 0-3 jaar
2. Ouders van kinderen in de basisschoolleeftijd
3. Ouders van tieners

Elke variant bestaat uit vijf thema's en bij elk thema hoort:

- Een video om thuis te kijken;
- Een of meer thuisopdrachten om met je gezin te oefenen;
- Een programma voor een avond met andere ouders.

Je krijgt online toegang tot alle materialen voor de groepsgesprekken, video's en opdrachten van die serie. Daarmee kun je zelfstandig een seizoen lang toerusting bieden aan ouders in jullie gemeente. Ook kan Kerpunt het project komen aftrappen met een mooie inspirerende startavond.

Meer informatie vind je op www.kerpunt.nl/jouwhuisgodsthuis.

Van opzicht en tucht naar toezicht (1)

Leendert Verheij

In de nieuwe kerkorde van de Nederlandse Gereformeerde Kerken wordt niet meer over kerkelijke tucht gesproken. Toezicht is nu een kernwoord geworden. Over het waarom en vooral ook het hoe gaat het in dit artikel. Ik besteed daarbij aandacht aan de rol van de gemeente, de specifieke rol van de ouderlingen en aan enkele concrete maatregelen. In een vervolgartikel hoop ik nader in te gaan op de geestelijke context en diverse aandachtspunten voor het kerkverband.

Zowel het Akkoord van Kerkelijk Samenleven van de voormalige NGK als de kerkorde van de voormalige GKV bevatte een hoofdstuk over de tucht. In de nieuwe kerkorde (2023) tref je dat woord niet meer aan. Het woord bleek nogal beladen. Mensen hadden er op grond van praktijken in het verleden slechte herinneringen aan, en in de praktijk leek de regelgeving erover op veel plaatsen tot een dode letter te zijn geworden. Gekozen is voor een nieuwe en bredere opzet en voor een positieve invalshoek: 'In de gemeente van Christus zijn we met elkaar verbonden. Omzien naar elkaar is de spits van het nieuwe hoofdstuk D in de kerkorde.'

Onderling toezicht – parakaleinen

Sprekend over toezicht, begint de kerkorde in artikel D2 bij het onderlinge toezicht binnen de gemeente. We zijn als leden van de gemeente aan elkaar gegeven en nemen als het goed is ook verantwoordelijkheid voor elkaar. Geloof brengt strijd met zich mee en de leden van de gemeente steunen elkaar in die strijd. Ze

bemoedigen elkaar, wekken elkaar op, spreken elkaar aan, sporen elkaar aan, beuren elkaar op en troosten elkaar. [In de gemeente waartoe ikzelf behoor (de Leeuwendaalkerk in Rijswijk), heeft onze predikant ons in de loop van de jaren een nieuw woord geleerd: *parakaleinen*! Een ver-

nederlandsing van het Griekse woord 'parakalein', dat regelmatig voorkomt in het Nieuwe Testament en dat al die betekenissen in zich heeft.]

Toezicht begint dus in een actieve en op elkaar betrokken gemeente bij de leden zelf, en niemand kan zeggen: 'Ik heb dat niet nodig!' En, zegt de kerkorde, zo nodig waarschuw je elkaar liefdevol, overeenkomstig het onderwijs van Christus in Matteüs 18.

Ouderlingen en kerkelijk toezicht

De term 'kerkelijk toezicht' wordt niet pas voor het eerst gebruikt in hoofdstuk D van de kerkorde. Eerder al, in hoofdstuk B (De ambten) zegt artikel B14.2:

.....
Zo nodig waarschuw je elkaar liefdevol

'De ouderlingen zijn verantwoordelijk voor het kerkelijk toezicht op de leden van de gemeente. Zij zoeken hen op en moedigen hen aan tot een leven met de Heer.' En artikel B14.4 voegt daaraan toe: 'Zij kunnen zich laten bijstaan door andere gemeenteleden of door een kerkelijk werker. Bij andere gemeenteleden kun je bijvoorbeeld denken aan speciaal daarvoor benoemde pastoraal bezoekers.'

Ambtelijke aansporing en waarschuwing

In het hoofdstuk (D) over Het Toezicht besteedt artikel D3 nog apart aandacht aan de taak van de ouderlingen hierin. Zij sporen de leden van de gemeente aan tot een heilig leven. Zij waarschuwen wie in zonde leven en roepen hen op om zich tegenover het Woord van God te verantwoorden. Actief optreden van de ouderling kan ook in beeld komen wanneer een gemeentelid de betrokkene heeft aangesproken of gewaarschuwd, maar moet ervaren dat de betrokkene daar niet naar luistert. Weigert iemand vervolgens aan de ouderling gehoor te geven, dan wordt de kerkenraad ingelicht (art. D3.3).

Terwijl het onderlinge toezicht al bij de leden van de gemeente begint, kunnen dus op enig moment de speciale bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de ouderling in beeld komen. En als iemand weigert aan de ouderling gehoor te geven, dan komt de kerkenraad in beeld. Wanneer dat belangrijk is? In elk geval als leden van de gemeente door hun opvattingen of levensstijl ernstig tekortdoen aan de eer van God en daarmee hun eigen behoud en het heil van de gemeente in gevaar brengen (art. D1.2). Je herkent hier hopelijk een lijn uit het onderwijs van Christus in Matteüs 18. Hou het eerst zo klein mogelijk. Probeer je broeder of zuster tot inkeer te brengen. Luistert die niet, maak het dan breder. Jezus geeft daarbij als toelichting, dat het op die manier een zaak van meer dan één getuige wordt. Zorgvuldigheid en hoor en wederhoor zijn daarbij belangrijk. Dit is natuurlijk ook van belang wanneer een eventueel probleem niet vanuit de gemeente is gesignaleerd, maar door een ouderling, tijdens contacten met de betrokkene. Ook dan is het goed om er eerst een tweede (ouderling) bij te betrekken, voordat de kwestie aan de hele kerkenraad wordt voorgelegd.

De kerkenraad

Op enig moment komt, als het gaat om toezicht, de kerkenraad in beeld. Hiervoor citeerde ik in dit verband al artikel D3.3 van de kerkorde. Hier is het oppassen geblazen! Immers, in de nieuwe kerkorde zijn de zaken zo geregeld dat per plaatselijke gemeente de samenstelling van de kerkenraad kan verschillen. Artikel B2.1 van de kerkorde zegt dat in elke kerk een kerkenraad is, die gevormd wordt door de predikanten en de ouderlingen, al dan niet met de diakenen. In een aantal plaatselijke gemeenten maken diakenen deel uit van de kerkenraad. Zijn die diakenen dan medeverantwoordelijk voor het toezicht en besluiten zij mee over eventuele maatregelen in het kader van dat toezicht? Vanouds was dat

.....
Ouderlingen sporen aan tot een heilig leven

niet gebruikelijk. In het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (AKS) van de NGK stond tot 1 mei 2023 nog: 'De uitoefening van de tucht is voorbehouden aan de ouderlingen en de predikant.' Zo'n bepaling staat nu niet meer in de kerkorde. Maar plaatselijke kerken kunnen dat wel alsnog zo regelen door een dergelijke bepaling op te nemen in hun plaatselijke regeling (art. B2.3). Van groot belang is dat een kerkenraad die besluiten moet nemen in het kader van het toezicht, dit doet in een samenstelling die daartoe bevoegd is! Denk er als plaatselijke kerk over na hoe je dit wilt regelen, zet het duidelijk in de plaatselijke regeling en... houd je er ook aan. Het onderwerp is veel te gevoelig en kwetsbaar om hier onzorgvuldig mee om te gaan.

Optreden van de kerkenraad

Als er sprake is van opvattingen die afwijken van de Bijbelse leer, kan de kerkenraad ervoor kiezen iemand in zijn overtuiging te verdragen, als hij bereid is om zich uit de Bijbel te laten onderwijzen en zich houdt aan eventuele aanwijzingen van de kerkenraad (art. D4).

Zorgvuldigheid en hoor en wederhoor zijn belangrijk

Wanneer blijkt dat iemand vasthoudt aan een zonde of weigert om zich te verantwoorden, staan de kerkenraad om te beginnen twee kerkrechtelijke middelen ter beschikking: de kerkenraad kan besluiten om de gemeente te informeren of om de betrokkene de deelname aan het avondmaal te ontzeggen (art. D5.1). In een toelichting op dat artikel wordt opgemerkt dat die beide middelen als gelijkwaardig naast elkaar staan. Er is dus geen voorgeschreven volgorde. Het informeren van de gemeente heeft tot doel om de kring van mensen die voor de betrokkene kunnen bidden en er met betrokkene over kunnen spreken te vergroten. Het is ontleend aan een voorschrift van Christus zelf (Matteüs 18:17). Bij ontzeggen van de deelname aan het avondmaal kan het gaan om de heiligheid van de gemeente. In de toelichting bij de kerkorde wordt verwezen naar 1 Korintiërs 5:11, waar de apostel Paulus zegt: 'U mag niet omgaan met iemand die zichzelf een broeder of zuster noemt, maar in feite een ontuchtpleger is, een geldwolf, lasteraar, dronkaard of uitbuiters. Met zo iemand mag u beslist niet eten.'

Als uiterste maatregel kan de kerkenraad uiteindelijk overgaan tot buitensluiting uit de gemeente.

Informeren van de gemeente

Het informeren van de gemeente is een delicate zaak. Meestal zal de betrokkene er niet blij mee zijn en er ook geen toestemming voor geven. Dat laatste hoeft ook niet, nu het gaat om een middel dat in de kerkorde is geregeld. Daaraan is de betrokkene ook gebonden. Maar het vraagt wel om bijzondere zorgvuldigheid. Het moet niet lichtvaardig gebeuren en al helemaal niet ten onrechte. Om die bijzondere zorgvuldigheid te waarborgen schrijft de kerkorde voor dat eerst goedkeuring wordt verleend door een commissie, die speciaal daarvoor door de regionale vergadering wordt ingesteld. En die commissie dient de betrokkene gelegenheid te

© Greyson Joralemon

geven om zich te verantwoorden. Het is uiteraard aan de betrokkene zelf of die van de geboden gelegenheid gebruik wil maken.

Ontzegging van het avondmaal

Ontzegging van het avondmaal mag gebeuren voor een termijn van ten hoogste twaalf maanden. Daarna moet de kerkenraad de situatie opnieuw beoordelen. Blijkens de toelichting bij de kerkorde is er kennelijk bewust voor gekozen om hier niet als voorwaarde te stellen dat de gemeente hierover geïnformeerd wordt. Maar wel zegt de kerkorde dat iemand zolang hem deelname aan het avondmaal is ontzegd, niet zijn kinderen mag laten dopen of deelnemen aan het kiezen van ambtsdragers. Ook aan deze regeling zitten wel wat haken en ogen.

Het informeren van de gemeente is ontleend aan een voorschrift van Christus zelf

Vervolg

In een vervolg op dit artikel wil ik nog nader ingaan op mogelijke kerkrechtelijke knelpunten van de regeling, zoals hier besproken. Ook wil ik dan aandacht besteden aan aspecten die voor het hele kerkverband van belang kunnen zijn. Denk bijvoorbeeld aan de positie van gastleden en het wel of niet verstrekken van een aanbeveling aan een zusterkerk.

Leendert Verheij is oud-president van het Gerechtshof Den Haag en was tot 1 mei 2023 voorzitter van de Commissie Kerkrecht en Beroepszaken van de NGK.

Curlingouders

Zijn vader is hem altijd voor,
hij bezemt alles glad voor hem,
zijn moeder smeert zijn boterham met jam,
met vader veegt zij dagelijks zijn spoor.

Zo is er elke dag een weg,
niks stroevigheid, gemakkelijk,
met pap en mam die steeds wat zweterig
hem vergezellen, elke bocht wordt recht,

vertellend over Jezus, God,
die op de aarde kwam:
'Hij ging er dood aan, echt kapot',

waarop de jongen zei: 'Maar dan
is dit mijn wrede lot,
dat ik de lieve Heer niet volgen kan.'

tekst: Robert Roth

beeld: Robert Przybysz